

ISSN 2786-9016

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

КОНТРОЛЬ

Видається за інформаційної підтримки Державної аудиторської служби України

№ 6 (233)
червень
2025

**СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
ЖУРНАЛУ «ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ»**

Шкуронат Олександр Григорович — заступник Голови Держаудитслужби, кандидат економічних наук

Волянський Ігор Романович — директор Департаменту стратегічного планування, звітності та координації здійснення державного фінансового контролю Держаудитслужби

Голландс Світлана Станіславівна — начальник Відділу інформації та комунікацій з громадськістю Держаудитслужби

Брадул Олександр Михайлович — декан факультету економіки та управління бізнесом Криворізького національного університету, доктор економічних наук, професор

Кашубіна Юлія Богданівна — проректор з науково-педагогічної та виховної роботи Криворізького національного університету, кандидат економічних наук, доцент

Коваленко Юлія Михайлівна — професор кафедри фінансових ринків Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор

Котляревський Ярослав Вікторович — радник заступника Міністра фінансів України, доктор економічних наук, професор

Любкіна Олена Вікторівна — заступник декана з навчально-методичної роботи економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, доцент

Лютій Ігор Олексійович — завідувач кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України

Мельников Олександр Валерійович — головний редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу «Фінансовий контроль», доктор економічних наук

Мігус Ірина Петрівна — проректор з наукової роботи Університету «КРОК», доктор економічних наук, професор

Рибак Сергій Олександрович — докторант Пряшівського університету в Пряшеві, доктор економічних наук, доцент

Рижаків Дмитро Андрійович — професор кафедри менеджменту в будівництві Київського національного університету будівництва і архітектури, доктор економічних наук, доцент

Рожко Олександр Дмитрович — проректор з науково-педагогічної роботи (перспективний розвиток) Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України

Рудницька Руслана Михайлівна — співкерівник українсько-голландського проекту двосторонньої співпраці Міністерств фінансів України та Нідерландів «Сприяння впровадженню державного внутрішнього фінансового контролю в Україні», кандидат економічних наук

Ткаченко Наталія Володимирівна — директор Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України

Турило Анатолій Михайлович — доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку Криворізького національного університету, доктор економічних наук

Хаджинова Світлана — заступник директора Центру паперової промисловості та поліграфії Лодзинського технічного університету, доктор хабілітований, інженер

Чугунов Ігор Якович — завідувач кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету, доктор економічних наук, професор

Шахно Альона Юрївна — завідувач кафедри економіки, організації та управління підприємствами Криворізького національного університету, доктор економічних наук, доцент

Шевчук Олег Анатолійович — перший проректор з навчально-методичної та виховної роботи Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор

Штангрет Андрій Михайлович — завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування Української академії друкарства, доктор економічних наук, професор

Шубалий Олександр Михайлович — завідувач кафедри економіки Луцького національного технічного університету, доктор економічних наук, професор

Явор Мартін — директор Центру неперервного та компетентного моделювання Пряшівського університету в Пряшеві, доктор філософії (PhD), доцент

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Директор підприємства — Андрій Зінченко

Головний редактор — Олександр Мельников

Дизайн і художнє оформлення — Юлія Попова

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Редакція може не поділяти погляду автора та залишає за собою право на скорочення і редагування текстів

Редакція журналу «Фінансовий контроль»:

м. Київ, вул. Малинська, 4а, корп. Лабораторний 01-4

Тел.: (067) 236 62 07

E-mail: dficontrol@ukr.net www.fincontrolnew.com.ua

СПІВЗАСНОВНИКИ:

Університет державної фіскальної служби України,
Київський національний торговельно-економічний
університет, Криворізький національний
університет, Державне підприємство
«Державне управління комплексного забезпечення»
(свідоцтво про внесення до Державного реєстру
ДК №7923 від 01.09.2023)

Всеукраїнський науково-практичний журнал
Видається з квітня 1999 року
Виходить дванадцять разів на рік
УДК 336.148

Свідоцтво про державну реєстрацію:
КВ № 23487-13327ПР від 02.07.2018®

НОВИНИ СЛУЖБИ	4
АКТУАЛЬНА ТЕМА : Закупівля без тендеру в умовах воєнного стану: правові підстави та особливості	8
З РЕГІОНІВ : Типові порушення у закладах охорони здоров'я Одещини	11
АКТУАЛЬНА ТЕМА : Найпростіше «прикриття» або дорогий ремонт підвалів	15
МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ : На Київщині недоотримали мільйон гривень за використання водних об'єктів	19
НА ЗАМІТКУ : Оренда майна: на що звертають увагу аудитори	22
З РЕГІОНІВ : Мільйонні втрати фактичні і потенційні виявили аудитори у Рахівській громаді на Закарпатті	26
АПК : Продовольча безпека — право громадян чи обов'язок держави?	32
КОРИСНО ЗНАТИ : Чи зможуть державні службовці отримувати доплату за знання англійської мови?	40
ЗАХОДИ КОНТРОЛЮ	43
ДЕРЖАВНА КАНЦЕЛЯРІЯ : Урядовий бюлетень	45

ГОЛОВА ДЕРЖАУДИТСЛУЖБИ АЛЛА БАСАЛАЄВА ПРЕЗЕНТУВАЛА ПРОЄКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ БОРотьБИ З ШАХРАЙСТВОМ ДЛЯ ЗАХИСТУ КОШТІВ ЄС

14 травня в Міністерстві фінансів під головуванням очільниці Державної аудиторської служби України Алли Басалаєвої, за дорученням Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції – Міністра юстиції Ольги Стефанишиної, відбулося засідання Міжвідомчої координаційної ради (МКР) з питань протидії порушенням, які впливають на фінансові інтереси України та Європейського Союзу.

В засіданні взяли участь понад двадцять представників центральних органів влади, правоохоронних та антикорупційних структур. Від Європейської Комісії до обговорення онлайн приєдналася заступниця Генерального директора Європейського управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF) пані Салла Саастамойнен.

У своїй доповіді Алла Басалаєва наголосила, що захист фінансових інтересів ЄС є невід'ємною частиною євроінтеграційного процесу України. Голова Держаудитслужби поділилася здобутками, змінами та головною проблематикою у цій сфері, а також було представлено проєкт Національної стратегії боротьби з шахрайством.

Алла Басалаєва нагадала, що після того, як 6 червня 2024 року було ратифіковано Рамкову угоду між Україною та Євросоюзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування згідно з інструментом Ukraine Facility, наша країна взяла на себе зобов'язання контролю за використанням європей-

ських коштів, а також – інформування органів ЄС про можливі порушення.

У зв'язку з чим 6 вересня 2024 року Уряд прийняв Постанову №1031, якою розширив повноваження Держаудитслужби в рамках європейської співпраці до Служби координації боротьби з шахрайством (AFCOS).

Як зазначила Алла Басалаєва, основна мета AFCOS, функції в Україні якого виконує Держаудитслужба, – співробітництво та обмін інформацією, зокрема оперативного характеру, з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству, забезпечення міжвідомчої взаємодії, сприяння адміністративним розслідуванням OLAF. Для цього, на виконання функцій AFCOS, в Державній аудиторській службі був створений самостійний структурний підрозділ.

Алла Басалаєва відзначила, що наразі Держаудитслужбі вдалося налагодити активну співпрацю з OLAF. «Ми надаємо всю необхідну допомогу в запобіганні та боротьбі з шахрайством, корупцією та іншими незаконними діями з коштами ЄС шляхом адміністративної допомоги та спільної правової підтримки», – наголосила Голова Держаудитслужби.

Водночас, за словами Алли Басалаєвої, відбулась розбудова в Україні мережі AFCOS Network, до якої увійшли всі національні органи влади, залучені до захисту фінансових інтересів ЄС. Зокрема, це – Секретаріат Кабінету Міністрів, БЕБ, Міністерство економі-

ки, Державна податкова служба, Офіс Генерального прокурора, СБУ, НАБУ, Національна поліція тощо.

Завдання AFCOS Network – виявлення на всіх рівнях можливих порушень під час використання в Україні ресурсів ЄС, обмін інформацією про ці зловживання та сприяння розслідуванням OLAF для покарання винних.

Координатором мережі AFCOS Network в Україні є Держаудитслужба, інші органи влади повинні призначити уповноважених осіб, які б відповідали за забезпечення міжвідомчої взаємодії. Алла Басалаєва закликала представників урядових та правоохоронних структур вжити всіх заходів, щоб визначити таких уповноважених посадовців та налагодити взаємодію між відомствами для забезпечення оперативної та результативної роботи мережі AFCOS.

Щоб ефективніше боротися з можливими зловживаннями під час використання європейських коштів і для врегулювання діяльності державних органів в цій сфері під час засідання МКР представлено Національну стратегію боротьби з шахрайством (Anti-fraud strategy) для захисту фінансових інтересів ЄС.

Головні цілі стратегії – зробити систему протидії шахрайству з коштами ЄС максимально прозорою та ефективною; поглибити співпрацю національних антикорупційних органів з відповідними структурами Європейського Союзу; забезпечити використання кожним держаними органами індивідуальних методів боротьби з шахрайством, але при цьому забезпечити узгодженість та ефективність завдяки централізованій системі координації через Держаудитслужбу; адаптувати методи виявлення та розслідування випадків шахрайства та зловживань до стандартів ЄС.

Остаточний проект Національної стратегії боротьби з шахрайством за-

Голова Держаудитслужби Алла Басалаєва на засідання Міжвідомчої координаційної ради

пропоновано представникам Міжвідомчої координаційної ради опрацювати до серпня 2025 року. Після чого він буде внесений на розгляд Кабінету Міністрів України.

Наприкінці зустрічі Алла Басалаєва також наголосила, що розраховує на участь представників МКР у розробці законопроекту, над яким за рекомендаціями Єврокомісії працює Держаудитслужба. Ці законодавчі зміни спрямовані покращити функціонування національної системи взаємодії органів держаної влади України з метою захисту фінансових інтересів ЄС.

«Під час попереднього засідання Міжвідомчої координаційної ради було створено робочу групу з напруцювання законодавчих актів для захисту фінансових інтересів Європейського Союзу. Такий спільний формат засідань показав свою ефективність. Томи ми розраховуємо на вашу активну участь в опрацюванні як положень проекту Національної стратегії боротьби з шахрайством, так і під час підготовки проектів законодавчих актів», – підкреслила Алла Басалаєва.

ДЕРЖАУДИТСЛУЖБА ТА БФ «ПІДКОНТРОЛЕМ» ПЕРЕДАЛИ НА ФРОНТ ВІЙСЬКОВЕ СПОРЯДЖЕННЯ

Заступник Голови Державної аудиторської служби України Олександр Шкурпат передав для однієї з бойових частин військове спорядження, що було придбане Благодійним фондом «Підконтролем» за кошти, зібрані завдяки добровільним внескам працівників Держаудитслужби та небайдужих громадян.

Зокрема, це:

- квадрокоптер DJI Mavic 3T – передовий дрон, що поєднує у собі потужність польоту з унікаль-

ними можливостями теплового зображення, це робить його незамінним в рятувальних операціях та під час інспекцій;

- тепловізійний монокуляр ARCHER TMA-55M – сучасний тепловізійний прилад, який дозволяє спостерігати за об'єктами в умовах обмеженої видимості, зокрема в повній темряві.

На знак подяки військові подарували колективу Держаудитслужби гільзу від гаубиці з вирізьбленими на ній словами давньоримського поета Горация: «І смерті немає почесніше тієї, що ти прийняти готовий за кістки пращурів своїх, за храм своїх богів». Цей сувенір поповнить вже чималу колекцію унікальних експонатів, що їх подарували колективу Служби військовій з різних частин.

Нагадаємо, Благодійний фонд «Підконтролем» було створено в 2022-му році. Він акумулює добровільні пожертви від співробітників Держаудитслужби та небайдужих громадян. Фонд постійно комунікує з бойовими підрозділами на передовій, з'ясовуючи нагальні потреби бійців, та надає їм допомогу. За три роки за участі Фонду на фронт передано десятки одиниць необхідного військового спорядження на мільйони гривень.

Заступник Голови Держаудитслужби Олександр Шкурпат передає військове спорядження для однієї з бойових частин

МІЖНАРОДНИЙ АУДИТ ВИСОКО ОЦІНИВ СИСТЕМУ МЕНЕДЖМЕНТУ ДЕРЖАУДИТСЛУЖБИ

Західна аудиторська компанія DQS зі штаб-квартирою у Франкфурті-на-Майні (Німеччина) провела ресертифікаційний аудит системи менеджменту Державної аудиторської служби України та підтвердила її відповідність до вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2025.

Зовнішні аудитори зазначили, що система управління Держаудитслужби залишається ефективною та результативною. Окремо представники DQS акцентували увагу на якісних змінах та досягненнях в роботі Держаудитслужби за останній рік.

Серед них – створення Служби координації боротьби із шахрайством (AFCOS) для забезпечення захисту фінансових інтересів ЄС в Україні. Основна мета AFCOS, функції якої виконує Держаудитслужба, – співробітництво та обмін інформацією, зокрема оперативного характеру, з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF), забезпечення міжвідомчої взаємодії, сприяння адміністративним розслідуванням OLAF щодо можливих зловживань з коштами ЄС.

Також значним удосконаленням було визнано ліквідацію зайвого

внутрішнього адміністрування та впровадження спрощеної форми інформування про поточні заходи державного фінансового контролю. Це дозволило аудиторам і ревізорам значно заощадити робочий час та оптимізувати свою діяльність.

Ще однією позитивною зміною є впровадження нових європейських підходів до методології в рамках виконання зобов'язань за міжнародними угодами, які використовуються, наприклад, в Агентстві з аудиту системи реалізації програм Європейського Союзу (ARPA, Республіка Хорватія) та Національному органі аудиту європейських фондів (AnAFе, Франція).

Як відзначив на заключній нараді керівник аудиторської групи DQS Олександр Гаврилко, міжнародні фахівці не виявили невідповідностей вимогам стандарту ISO 9001:2025 та вважають результат наглядного аудиту системи менеджменту Держаудитслужби одним із кращих за всі попередні роки.

Своєю чергою заступниця Голови Держаудитслужби Юлія Солянік наголосила, що зовнішній аудит стимулює співробітників до вдосконалення та професійного росту.

ЗАКУПІВЛЯ БЕЗ ТЕНДЕРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

У бюджетній системи України є принцип ефективності та результативності. Зокрема, при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки.

Наразі вкрай актуальним є забезпечення якісного надання публічних послуг при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів (ст. 7 Бюджетного кодексу України).

Повномасштабне вторгнення росії в Україну та введення воєнного стану вплинули на всі сфери життя. Однією з ключових проблем, які виникли, стали закупівлі на державному та місцевому рівнях.

Проаналізувавши відкриті дані можна побачити, що тільки за чотири місяці 2025 р. в електронній системі Prozorro оприлюднено інформацію про укладання 1,18 млн договорів про закупівлю на загальну суму 440,43 млрд грн, з яких 1,03 млн договорів на загальну суму 181,33 млрд грн відбулись без застосування конкурентних торгів.

УНИКАТИ РИЗИКІВ

Хоча закупівлі без тендеру є необхідністю в умовах війни, що дозволяє швидко реагувати на потреби, вони несуть у собі значні ризики:

- *корупційні ризики* — такі закупівлі створюють умови для зловживань.
- *перевитрата коштів* — за відсутності конкуренції вартість товарів і послуг можуть бути завищеними.
- *недолік контролю* — незважаючи на публікацію в Prozorro, контроль за такими закупівлями може бути недостатнім через велику кількість угод.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» від 12.10.2022 №1178 (далі — Особливості №1178) є основним нормативним документом, що визначає правила та умови проведення закупівель у воєнний час, включаючи випадки, коли тендер не проводиться.

При цьому, вказаною постановою Уряду з метою сприяння проведенню конкурентних закупівель та економії бюджетних коштів суттєво спрощено процедуру відкритих торгів, зокрема скорочено кінцевий строк для подання тендерних пропозицій з 15 до 7 днів (при закупівлі товарів та послуг).

Пунктом 5 Особливостей №1178 унормовано, що забороняється придбання замовниками товарів, робіт і послуг до (без) проведення процедури закупівлі відкриті торги/використання електронного каталогу (у разі закупівлі товару), визначеної цими особливостями, та укладення договорів про закупівлю, які передбачають оплату замовником товарів, робіт і послуг до (без) проведення процедури закупівлі відкриті торги/використання електронного каталогу (у разі закупівлі товару) визначеної цими особливостями (крім випадків, передбачених п. 9 і 13 Особливостей).

Пунктом 13 Особливостей №1178 визначено перелік випадків, коли у Замовника явні підстави для придбання товарів і послуг (крім послуг з поточного ремонту), вартість яких становить або перевищує 100 тис. грн, послуг з поточного ремонту, вартість яких становить або перевищує 200 тис. грн робіт, вартість яких становить або перевищує 1,5 млн грн, шляхом укладення договору про закупівлю без застосування відкритих торгів та (або) електронного каталогу для закупівлі товару.

Важливо розуміти, що при застосуванні цього пункту Замовник повинен чітко дотримуватися визначених законодавством правил та обґрунтовувати своє рішення.

Так, відповідно до пп. 4 п. 13 Особливостей №1178 у разі, коли існує нагальна потреба у здійсненні закупівлі через виникнення об'єктивних обставин, що унеможливають дотримання Замовником строків для проведення закупівлі із застосуван-

ням відкритих торгів та (або) електронного каталогу, яка повинна бути документально підтверджена, Замовник має право застосувати виняток за Особливостями і укласти прямий договір.

Дійсно, поняття «нагальної потреби» чітко не визначено у законодавстві. До того ж відсутній Перелік обставин, які можна вважати об'єктивними, що унеможливають дотримання Замовником строків для проведення закупівлі із застосуванням відкритих торгів та (або) електронного каталогу.

До речі, слово нагальний означає «терміновий, негайний, раптовий, несподіваний, якого не можна відкласти», апотребозначає «необхідність у когось, чому-небудь, що вимагає задоволення, те, без чого не можна обійтись; вимоги, які необхідно задовольнити»¹.

Тобто, під нагальною потребою слід розуміти раптовість виникнення потреби у Замовника отримати товари, послуги або роботи у строки, які є значно коротшими за встановлені законодавством для процедури відкритих торгів, а також необхідність одержати результати такої закупівлі у найкоротші терміни.

Отже, потреби та обставини можуть бути зумовлені лише конкретними обґрунтованими фактами, що дозволило б прискорити здійснення торгів у стислі строки. Як приклад, проведення капітального ремонту підвальних приміщень школи для бомбосховищ.

Разом з цим під час контрольних заходів фахівці Держаудитслужби фіксують факти щодо укладання прямих договорів Замовниками, які використовують нагальність потреби закупівлі як засіб уникнення та непроведення конкурентних закупівель.

Плануючи та здійснюючи закупівлю послуг по відновленню житла

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2005.

уповноважена особа повинна мати на меті не просто задоволення потреби в отриманні результату, а й здійснити її придбання на засадах конкурентності учасників процедури закупівлі, відповідно до вимог Закону України «Про публічні закупівлі» з урахуванням Особливостей №1178.

Треба наголосити, що відповідно до ч. 2 ст. 44 Закону України «Про публічні закупівлі» за придбання товарів, робіт і послуг до (без) проведення процедур закупівель (спрощених закупівель), відповідно до вимог цього Закону, та укладення договорів, що передбачають оплату замовником товарів, робіт і послуг до (без) проведення процедур закупівель (спрощених закупівель), визначених цим Законом, та за порушення вимог цього Закону службові (посадові) особи, уповноважена особа замовника та керівники замовників несуть відповідальність згідно із законами України.

Безпідставний факт укладання прямих договорів також є предметом уваги правоохоронних органів. Приміром, за зверненням заступника керівника Херсонської обласної прокуратури Господарським судом Одеської області розглянуто справу та визнано припиненими правовідносини, які виникли за договором щодо закупівлі ремонту доріг між Державною установою «Місцеві дороги Херсонщини» та ПП «Київшляхбуд», що укладений з підстав «нагайної» потреби здійснити закупівлю.

Постановою Південно-західного апеляційного господарського суду по

справі №916/2183/23 підтверджено, що закупівлі послуг без використання електронної системи суперечить дотриманню принципу максимальної економії бюджетних коштів, оскільки жодними належними доказами не доведено нагальної потреби у ремонті доріг та існування об'єктивних обставин, які б заважали державній установі провести відкриті торги та заощадити бюджетні кошти.

Тому закупівлі за прямими договорами мають ряд особливостей, які потрібно враховувати. Кожна закупівля без тендеру повинна бути обґрунтованою та документально підтвердженою.

ОПТИМІЗУВАТИ ЗАКУПІВЛІ

Для мінімізації ризиків та збільшення ефективності закупівель доцільно вжити наступних заходів:

- *вдосконалення законодавства* — незважаючи на наявні правові нормативи, законодавство щодо закупівель вимагає додаткових змін. Слід визначити чіткіші критерії для проведення таких закупівель та покращити механізми контролю;
- *використання технологій* — електронна система Prozorro повинна бути вдосконалена для швидкого та ефективного моніторингу угод.

Отже, здійснення неконкурентних торгів вимагає максимальної відповідальності від замовників, неухильного дотримання законодавства та постійного контролю з боку відповідних органів влади та самоврядування, широкої громадськості. Лише тоді можна забезпечити ефективне використання бюджетних коштів та мінімізувати ризики зловживань у цей надзвичайно складний для України час.

Дмитро Круковський,
начальник Управління Південного
офісу Держаудитслужби
в Херсонській області

ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ОДЕШНИНИ

Заклади охорони здоров'я України — лікарні з різних лікувальних напрямів, центри надання первинної медичної допомоги, пологові будинки, диспансери, амбулаторії, лікувально-діагностичні центри, санаторно-курортні та санітарно-профілактичні заклади тощо — відіграють життєво важливу роль у нашому суспільстві.

У цих закладах надається невідкладна медична допомога, лікуються захворювання, проводяться хірургічні втручання та спеціалізоване лікування, забезпечується материнська та неонатальна допомога, а також пропонуються профілактичні послуги. Роль медичних закладів виходить далеко за межі простого лікування, охоплюючи медичні дослідження, інновації та контроль за епідеміями.

В наш складний та важкий для країни час у коридорах медичних закладів точиться інша, але не менш важлива боротьба — за життя. Лікарі, медсестри, фельдшери Одещини щодня виходять на свої зміни, знаю-

чи, що можуть опинитися під обстрілом, але залишаючись на посту.

Одещина, хоч і віддалена від безпосередньої лінії зіткнення, не уникала лиха. З початку повномасштабного вторгнення область прийняла десятки тисяч внутрішньо переміщених осіб, частина з яких — тяжко хворі або поранені. До того ж, регулярні ракетні обстріли по цивільній інфраструктурі, зокрема портовій, створюють постійну загрозу для мирного населення.

Зараз лікарні та інші медичні заклади залишаються незамінними установами, які відіграють вирішальну роль у підтримці здоров'я та добробуту суспільства у такий важкий для країни час. Постійно адаптуючись до нових викликів та впроваджуючи інноваційні рішення, вони продовжуватимуть бути оплотом надії та зцілення для багатьох.

Протягом 2024 р. аудитори Південного офісу Держаудитслужби здійснили у медичних закладах Одещини 13 заходів державного фінансового

контролю, у тому числі: вісім ревізій фінансово-господарської діяльності та п'ять перевірок закупівель.

Під час проведення перевірок закупівель було перевірено 12 процедур закупівель та встановлено порушень, що призвели до втрат медичними закладами фінансових ресурсів, на загальну суму понад 735 тис. гривень.

Так, одна з лікарень провела процедуру відкритих торгів з особливостями на закупівлю медичного обладнання за результатами якої було укладено відповідний договір. Під час перевірки цієї закупівлі встановлено, що лікарня сплатила податок на додану вартість, тоді як чинним законодавством визначено перелік, згідно якого на період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації, та (або) запровадження воєнного стану придбання медичних виробів звільняється від оподаткування ПДВ. Як наслідок, лікарнею були понесені необґрунтовані втрати у сумі майже 380 тис. гривень.

В іншій лікарні внаслідок безпідставного збільшення обсягу закупівлі лікарських засобів без проведення процедури закупівлі грн та необґрунтованого списання медичних виробів загальні втрати медич-

ного закладу становили більше 125 тис. гривень.

Також порушення законодавства у сфері закупівель встановлені при дослідженні закупівель робіт з будівництва та послуг з поточного ремонту: у трьох закладах охорони здоров'я встановлено завищення обсягу чи вартості виконаних робіт на загальну суму більше 225 тис. грн, що є втратами цих закладів.

За результатами проведених ревізій фінансово-господарської діяльності встановлено порушень, що призвели до втрат, у загальній сумі понад 53 млн грн, також встановлено, що внаслідок порушень державним та місцевим бюджетами недоотримано фінансових ресурсів на суму понад 2 млн грн, медичними установи недоотримано доходів на суму майже 2,8 млн гривень.

Найбільш поширеними є фінансові порушення законодавства з оплати праці, штатної дисципліни, приписки обсягів і завищення вартості виконаних робіт, надання в оренду комунального майна і приміщень за зниженими цінами, Крім того, під час інвентаризацій були встановлені як лишки так і нестачі матеріальних цінностей, що свідчить про формальний підхід при проведенні медичними закладами річних інвентаризацій.

Лєвова доля порушень припадає на порушення при нарахуванні та виплаті заробітної плати. За результатами проведених контрольних заходів ця сума становить більше 23 млн грн (з урахуванням зайво перерахованого єдиного соціального внеску).

Зокрема, під час ревізій встановлені порушення при проведенні виплат різних видів надбавок та доплат.

У кількох медичних закладах без відповідних наказів їх керівників була безпідставно встановлена

та виплачена надбавка на загальну суму більше 2,8 млн грн (з урахуванням ЄСВ).

В одному закладі на порушення вимог Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» працівникам нараховувалась та виплачувалась доплата за роботу в святкові дні та нічні часи що призвело до безпідставного нарахування та виплати заробітної плати працівникам.

Ще в одному закладі без проведення атестації робочих місць працівникам була встановлена доплата у розмірі 12% від посадового окладу за роботу із шкідливими і важкими умовами праці.

Також закладами охорони здоров'я допускалась виплата доплат окремим працівникам, яка не була обумовлена діючими Колективними договорами цих закладів.

Так, мав місце випадок підвищення посадового окладу за оперативне втручання, доплата за науковий ступінь, надбавка за почесні звання, які не визначені відповідним переліком умов оплати праці діючого Колективного договору. Зазначене призвело до зайвого нарахування та виплати заробітної плати на загальну суму 3,5 млн грн (з урахуванням ЄСВ).

Також були встановлені порушення при оплаті праці сумісників, а саме: внаслідок проведення нарахування та виплати заробітної плати у період знаходження зовнішніх сумісників на лікарняному та у відрадженому за основним місцем роботи та накладки робочого часу, їм було безпідставно виплачено заробітну плату за фактично не відпрацьований час.

На порушення вимог постанов Кабінету Міністрів України «Деякі питання оплати праці медичних працівників закладів охорони здо-

ров'я» від 12.01.2022 №2 і «Деякі питання оплати праці працівників держаних та комунальних закладів охорони здоров'я» від 13.01.2023 №28 під час обчислення розміру заробітної плати працівників для забезпечення її мінімального розміру до суми нарахованої заробітної плати включались не всі структурні складові заробітної плати, установлені працівникові згідно з діючими умовами оплати праці (премії, надбавки, доплати за роботу в несприятливих умовах праці та підвищеного ризику для здоров'я, за роботу в нічний час та інші виплати), що призвело до нарахування доплати для забезпечення мінімального розміру заробітної плати медичних працівників у завищеному розмірі на загальну суму майже 7,2 млн грн (з урахуванням ЄСВ).

Також під час ревізій були встановлені фінансові порушення при оплаті вартості електроенергії внаслідок необґрунтованого підвищення ціни з боку постачальника, що завдало бюджетам навчальних закладів суттєві збитки.

Так, без належного документального підтвердження щодо коливання цін на ринку у бік збільшення та перевищення гранично допустимого розміру підвищення ціни за одиницю товару постачальником безпідставно збільшено ціну за 1 кВт • год електричної енергії, що призвело до завищення вартості спожитої електричної енергії, внаслідок чого у трьох медичних закладах проведені зайві видатки на оплату електроенергії на загальну суму понад 1,4 млн гривень.

Одними з поширених порушень були порушення при розрахунках за надані в оренду приміщення. Це — покриття витрат орендарів за спожиті ними комунальні послуги, експлуатаційні витрати та недо-

отримання доходів від надання в оренду майна внаслідок заниження орендованих площей та (або) орендної ставки. Зазначені порушення призвели до недоотримання медичними закладами власних надходжень від оренди майна на загальну суму понад 2,5 млн грн та бюджетом недоотримано фінансових ресурсів на суму більше 2 млн гривень.

На порушення вимог Методичних рекомендацій ведення обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров'я, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2014 №635, у 5-ти медичних закладах безпідставно списано лікарських препаратів, дезінфекційних засобів, перев'язувальних матеріалів, виробів медичного призначення без фактичного підтвердження про використання (допущення арифметичних помилок, заниження фактичних залишків на кінець звітного періоду, не відображення в журналах обліку отримання та використання медикаментів, медичних виробів та дезінфікуючих засобів тощо) загалом на 480 тис. гривень.

Перевіркою правильності визначення вартості наданих робіт та послуг та проведеними під час

ревізій обстеженнями і обмірами встановлено завищення вартості та обсягу виконаних робіт, що призвело до втрат закладів охорони здоров'я на загальну суму 780 тис. гривень.

Отже, зважаючи на все вищевикладене, можна сказати, що для більш ефективної роботи медичних закладів необхідно підвищити персональну відповідальність керівників і головних бухгалтерів за станом фінансово-господарської дисципліни, посилити контроль за цільовим витрачанням коштів. Також необхідно посилити взаємодію з правоохоронними органами щодо своєчасного обміну інформацією за фактами нестач та розтрат.

Слід також додати, що за матеріалами всіх проведених ревізій або розпочато досудове розслідування або такі матеріали долучені до вже триваючих кримінальних проваджень. За допущені порушення законодавства з фінансових питань, порушення бюджетного законодавства та порушення законодавства про закупівлі на всіх відповідальних посадових осіб медичних закладах, які були перевірені, складено протоколи про адміністративне правопорушення за ст. 164-2, 164-12 і 164-14 КУпАП відповідно.

Олександр Ставнійчук,
начальник Південного офісу
Держаудитслужби

Олена Нікітюк,
начальник відділу комунікацій,
зв'язків з громадськістю
та розгляду звернень
громадян Південного офісу
Держаудитслужби

НАЙПРОСТІШЕ «ПРИКРИТТЯ» АБО ДОРОГИЙ РЕМОНТ ПІДВАЛІВ

Через війну в Україні та в умовах систематичного ракетного терору постала нагальна потреба у будівництві та відновленні наявних об'єктів цивільного захисту населення. Тому майже всі територіальні громади за три роки війни вже витратили мільярди гривень на будівництво, реконструкцію та ремонти (далі — будівництво) всіх видів укриттів, призначених для захисту в першу чергу школярів та дітей у дошкільних навчальних закладах (ДНЗ) від бомбардувань.

Водночас результати проведених заходів державного контролю Державною аудиторською службою України та її міжрегіональними територіальними органами показали численні факти розтрат та неефективного використання бюджетних коштів під час реалізації таких проєктів.

Мають місце не лише факти економії підрядниками на будівельних матеріалах та устаткуванні, а й навпаки — випадки виконання дорогих будівельних робіт та використання дорогих будівельних ма-

теріалів, у яких не просто не було необхідності, а котрі взагалі заборонено використовувати на таких об'єктах державними будівельними нормами.

Саме другий випадок є дуже поширеним, оскільки левову частку серед усіх видів робіт на захисних спорудах займає будівництво (капітальний ремонт) найпростіших укриттів, стосовно яких через прогалини в українському законодавстві будівельні нормативи є досить нечіткими та передбачають можливість для зловживань.

Для початку розберемося, які ж види захисних споруд існують та чим вони відрізняються.

Почнімо з того, що загальні вимоги до споруд цивільного захисту населення як в умовах війни, так і в мирний час регулюються Кодексом цивільного захисту України від 02.10.2012 №5403-VI (далі — КЦЗУ). Відповідно до ст. 32 КЦЗУ до захисних споруд цивільного захисту належать сховища, протирадіаційні укриття та споруди подвійного призначення, які відпо-

відають вимогам до сховищ чи протирадіаційних укриттів та можуть використовуватися в мирний час за іншим призначенням.

Сховище — це герметична споруда, в якій створені умови для перебування людей та їх захисту протягом певного часу (не менше 48 годин) шляхом виключення або зменшення прогнозованого впливу небезпечних чинників, що можуть виникнути внаслідок надзвичайної ситуації, застосування зброї масового ураження та звичайних засобів ураження під час воєнних (бойових) дій та (або) терористичних актів.

Протирадіаційне укриття (ПРУ) — це негерметична споруда, в якій створені умови для перебування людей та їх захисту протягом певного часу (не менше 48 годин) шляхом зменшення прогнозованого впливу небезпечних чинників, які можуть виникнути внаслідок надзвичайної ситуації, та іонізуючого випромінювання у разі радіаційної аварії та радіоактивного забруднення місцевості та непрямой дії звичайних засобів ураження під час воєнних (бойових) дій та (або) терористичних актів.

Найпростіше укриття — це цокольне або підвальне приміщення, інша споруда підземного простору, в якій створені умови для тимчасо-

вого перебування людей (не менше 48 годин) у разі виникнення небезпеки їх життю та здоров'ю з метою зменшення непрямой дії звичайних засобів ураження під час воєнних (бойових) дій та (або) терористичних актів.

Укриттю у найпростіших укриттях підлягає населення виключно в умовах тимчасової недостатності інших об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту в особливий період. Простіше кажучи, відкинувши всі складні терміни, можна зробити висновок, що сховище — це найбільш захищений герметичний об'єкт, «бункер», що здатний витримувати неймовірні навантаження. ПРУ — це також міцна споруда, яка, як правило, не здатна витримати пряме ракетне влучання, однак може забезпечити відносну безпеку та автономність у випадку непрямих влучань чи радіаційних та хімічних загроз. Норми будівництва сховищ та ПРУ є досить жорсткими та регулюються Державними будівельними нормами України Захисні споруди цивільного захисту (ДБН В.2.2-5:2023), затвердженими наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 10.08.2023 №702. А от найпростіші укриття — це підвали, підземні переходи та будь-які інші приміщення, до яких ставиться лише вимога забезпечення тимчасового перебування населення у випадку відсутності захисних споруд. Саме тому при будівництві найпростіших укриттів не застосовуються такі ж самі вимоги, як до сховищ та ПРУ.

Зараз в Україні при зведенні нових об'єктів цивільного захисту шкіл вибір падає саме на ПРУ або споруди подвійного призначення з властивостями ПРУ, оскільки їх бу-

дівництво коштує значно дешевше сховищ. А от при відновленні наявних приміщень територіальні громади, як правило, віддають перевагу найпростішим укриттям, мотивуючи свій вибір відсутністю або економією бюджетних коштів. Однак на ділі виходить зовсім не дешево.

Так, в Черкаській області у 2022–2024 рр. очікувана вартість будівництва нових ПРУ склала від 10 до 63 млн грн, а середня вартість капітального ремонту підвалів для облаштувань найпростіших укриттів складає від 3 до 8,7 млн гривень.

Однак слід зазначити, що у вартості будівництва ПРУ левову частку (до 60–70%) складає вартість будівництва безпосередньо будівлі захисної споруди й лише 30–40% витрат припадає на внутрішнє оздоблення та устаткування. А от при ремонті наявних приміщень майже всі витрати йдуть на внутрішнє оздоблення та обладнання, оскільки зводити саму будівлю вже не потрібно.

Так от головна проблема, яка існує при облаштуванні укриттів, полягає в тому, що територіальні громади в гонитві за естетичною красою та сумнівним комфортом для учнів та вихованців витрачає мільйони бюджетних коштів не на засоби автономного живлення, безпеки, системи очищення та кондиціювання повітря, а на дорогу штукатурку, керамічну плитку, підвісні стелі та сантехніку.

Майже всі перелічені матеріали та конструкції є не просто неекономічними витратами, а і їх вико-

ристання категорично заборонене при будівництві захисних споруд. Використання підвісних стель та інших підвісних конструкцій не лише під час повітряних атак, а й навіть під час незначних землетрусів, може завдати значної шкоди населенню через небезпеку їх обвалення. Використання керамічної плитки на стінах та підлозі (як і будь-яких скляних чи керамічних матеріалів) допускається лише у вбиральнях та технічних приміщеннях через велику ймовірність пошкодження людей уламками під час вибухової хвилі.

Найулюбленіший матеріал всіх замовників — штукатурка на стінах — також заборонена для використання в ПРУ та сховищах, оскільки від вибухової хвилі чи сейсмічної активності вона дуже легко відпадає від стін та стелі й на довгий час створює непроглядну стіну пилу, який дуже ускладнює орієнтування в замкнутому приміщенні та шкодить легеням і викликає задуху. За таких умов люди можуть загинути навіть при відсутності пошкоджень конструкції укриття.

Внаслідок такого нераціонального витрачання коштів на смертельно небезпечні матеріали замовники економлять кошти на необхідному обладнанні. В результаті діти в школах та дошкільних навчальних закладах взимку нерідко перебували в красивих, але холодних та напівтемних сирих підвалах, оскільки не було ні генераторів для того, щоб освітити ті гарно поштукатурені та пофарбовані

стіни, ні ефективних припливних та витяжних вентиляційних систем, на потужності яких або зекономили, або ж взагалі не змонтували.

Крім того, через те, що питаннями замовлення будівельних проєктів та контролю за будівництвом займалися працівники шкіл та ДНЗ, які, як правило, не мають жодних знань у цій сфері, замовники поміж іншого не враховують і те, що для збереження штукатурки стель та стін у таких приміщеннях системи вентиляції повинні працювати щодня, а не лише під час перебування там людей.

Окрім наявності зазначених недоліків з боку замовників будівництва проведені перевірки також засвідчили суттєві зловживання підрядників під час виконання будівельних робіт.

Так, протягом 2022–2024 рр. і за I квартал 2025 р. Управління Північного офісу Держаудитслужби в Черкаській області (далі — Управління) охопило контролем 11 укриттів на загальну суму 109 млн грн, за результатами якого встановлено факти завищення вартості та обсягів виконаних будівельних робіт на загальну суму 12 млн гривень.

Найбільше виявлено зловживань у частині завищення обсягів робіт з улаштування вентиляційного та електричного обладнання (у т. ч.

монтаж менш потужного обладнання), завищення обсягів виконаних робіт з улаштування сантехніки, освітлення та пожежної безпеки.

Крім того, працівниками Управління перевірено використання бюджетних коштів на придбання двох модульних укриттів на загальну суму 11,2 млн грн і встановлено, що територіальною громадою для улаштування найпростіших укриттів було придбано модульні конструкції, побудовані з кількох контейнерних блоків, закопаних під землю. Вказані конструкції збудовано без будь-яких будівельних проєктів і з порушенням значної кількості будівельних та санітарних норм. У результаті один з об'єктів не витримав суворої української зими та, попри те, що місцевою комісією поспіхом був визнаний придатним для використання, навесні під дією ґрунту отримав пошкодження.

Безперечно, на безпеці дітей економити не можна, але під час війни в рази завищувати кошториси — умисний злочин. Грошей, які переплатять на ремонті укриттів, могло б вистачити на ремонт чи будівництво інших. Але цього не роблять через брак коштів. Усе залежить від цілей відповідальних осіб — збережені життя чи власна вигода.

Тетяна Велько,
начальник Управління Північного
офісу Держаудитслужби в
Черкаській області

Олександр Шпоть,
начальник відділу контролю
в сфері будівництва Управління
Північного офісу Держаудитслужби
в Черкаській області

НА КИЇВШИНІ НЕДООТРИМАЛИ МІЛЬЙОНИ ГРИВЕНЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ

Через відсутність обліку та контролю за використанням водних об'єктів комунальної власності, що знаходяться на території Феодосіївської сільської територіальної громади на Київщині та прибережних смуг біля них, місцевий бюджет недоотримав близько 22,6 млн гривень.

Під час аудиту бюджету Феодосіївської сільської територіальної громади фахівцями Північного офісу Держаудитслужби встановлено, що орган місцевого самоврядування не повною мірою використовує всі можливості для мобілізації додаткових надходжень за використання земельних ділянок та водних об'єктів комунальної власності і прибережних смуг біля них.

Так, відповідно до ст. 51 Водного кодексу України — водні об'єкти надаються у користування за договором оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом у порядку, визначеному

земельним законодавством України. Право оренди земельної ділянки під водним об'єктом поширюється на такий водний об'єкт.

Водні об'єкти надаються у користування на умовах оренди органами, що здійснюють розпорядження земельними ділянками під водою (водним простором) згідно з повноваженнями, визначеними Земельним кодексом України, відповідно до договору оренди, погодженого з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері водного господарства.

За повідомленням Басейнового управління водних ресурсів се-

реднього Дніпра (далі — БУВР) в межах Феодосіївської сільської територіальної громади налічується 25 площинних водних об'єктів (у т. ч.: 24 ставки та одна водойма) із загальною площею водного дзеркала 165,63 га. При цьому, земельні ділянки, на яких знаходяться зазначені 25 водних об'єктів, різної форми власності, а саме: приватної — шість земельних ділянок (загальна площа водного дзеркала об'єктів — 8,52 га), державної — п'ять земельних ділянок (91,01 га), невизначеної — 14 земельних ділянок (загальна площа водного дзеркала — 66,10 га).

Інформація про користувачів цих водних об'єктів та гідроспоруд, укладених договорів оренди у БУВР — відсутня.

У ході аудиту ініційовано створення комісії та проведено огляд (обстеження) наявних на території Феодосіївської сільської територіальної громади водних об'єктів (озера, ставки, водосховища, водойми) з метою встановлення фактів незаконного самовільного зайняття земельних ділянок із розміщеними на них водними об'єктами.

За результатами обстеження встановлено, що на окремих земельних ділянках комунальної форми власності біля водних

об'єктів знаходяться тимчасові споруди, вбиральні, будинки відпочинку, дитячі металеві гойдалки, інформаційні дошки, будинки охорони з працівником охорони, встановлено огороження, а також розміщено прайс з цінами за платні послуги та доступ до водойм.

Слід зазначити, що паспорти водних об'єктів, які знаходяться на території Феодосіївської сільської територіальної громади та є комунальною власністю, взагалі відсутні. З цього слідує, що і договори оренди землі в комплексі з розташованими на ній водними об'єктами, не укладалися.

На території Феодосіївської сільської територіальної громади, а саме в с. Рославичі наявні 3 канали, діюча осушувальна система Рославичі.

Крім того, в межах Феодосіївської сільської територіальної громади, в селі Рославичі наявні 17 діючих гідротехнічних споруд, що розташовані на каналах.

А виконком Феодосіївської сільської ради, в той час заявляє, що канали, які на території с. Рославичі, гідротехнічні споруди та осушувальні системи на їх балансі не перебувають. Також, за оренду землі в комплексі з розташованими на них водними об'єктами у 2021–2024 рр. надходжень до бюджету Феодосіївської сільської територіальної громади не надходило.

Згідно зі ст. 58 Земельного кодексу України до земель водного фонду належать землі, зайняті:

- морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами;
- прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами;

- гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; г) береговими смугами водних шляхів;
- штучно створеними земельними ділянками в межах акваторій морських портів.

Статтею 206 Земельного кодексу України встановлено, що використання землі в Україні є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка.

Надання водних об'єктів у користування на умовах оренди здійснюється за наявності паспорта водного об'єкта. Порядок розроблення та форма паспорта затверджений Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.03.2013 №99 (zareєстрований в Міністерстві юстиції України 18.05.2013 за №775/23307).

Постановою Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 №572 (набрання чинності з 08.06.2021) затверджено типовий договір оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом.

Так, відповідно до Типового договору оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним (далі по тексту — Типовий договір) передбачено, що предметом договору є строкове платне користування земельної ділянки в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом.

Об'єктом оренди є земельна ділянка та водний об'єкт (водний простір), у тому числі рибогосподарська технологічна водойма.

Умови використання водних об'єктів, розмір орендної плати та строк дії договору оренди визначаються у договорі оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом.

Розмір плати за надані в оренду водні об'єкти визначають за Методикою, що затверджена Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів від 29.05.2013 №236 і zareєстрована в Міністерстві юстиції України 17.06.2013 за №986/23518.

Отже, через не укладання договорів оренди земельних ділянок в комплексі з розташованими на них водним об'єктом, як це передбачено Типовим договором, бюджетом громади, втрачена можливість додатково отримувати доходів на загальну суму 22563, 28 тис. грн (розраховано на рівні оренди плати за землю) в період з 2021 по 2024 роки.

Олексій Король,
начальник Північного офісу
Держаудитслужби України

Віталій Зубченко,
заступник начальника
Північного офісу
Держаудитслужби України

ОРЕНДА МАЙНА: НА ШО ЗВЕРТАЮТЬ УВАГУ АУДИТОРИ

Одним із ключових напрямів забезпечення ефективного використання державного і комунального майна є його оренда. Законодавство України визначає оренду як форму цивільно-правових відносин, за якої одна сторона (орендодавець) передає другій стороні (орендареві) майно у користування за плату на визначений строк. У випадку, коли мова йде про майно, що перебуває у державній або комунальній власності, важливо, щоб усі умови оренди відповідали принципам законності, відкритості, економічної доцільності та суспільної користі.

Основні положення щодо оренди державного та комунального майна в Україні регулюються двома законами: до 31.01.2020 діяв Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.1992 №2269-ХІІ, а з 01.02.2020 чинним є Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від

03.10.2019 №157-IX (далі — Закон №157-IX), який вніс зміни до процедури передачі майна державної та комунальної власності в оренду та визначення орендної плати.

Ключовою зміною стало те, що передача в оренду державного та комунального майна, включно з правом на продовження договору, здійснюється через аукціони в електронній торговій системі (ЕТС). Порядок проведення цих аукціонів, умови участі, строки та інші деталі визначаються Порядком передачі в оренду державного та комунального майна, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2020 №483.

Орендна плата визначається за результатами аукціону та сплачується у грошовій формі згідно з умовами договору. Водночас, Закон №157-IX визначає перелік суб'єктів, які можуть отримати майно в оренду без аукціону. У таких випадках розмір оренд-

ної плати визначається відповідно до Методики розрахунку орендної плати, яка щодо державного майна затверджується Кабінетом Міністрів України (постанова КМУ від 28.04.2021 №630), а щодо комунального — представницькими органами місцевого самоврядування.

Порядок розподілу орендної плати за державне майно між бюджетом, орендодавцем та балансоутримувачем також визначається уже згаданим Порядком (постанова КМУ від 03.06.2020 №483) і Методикою розрахунку орендної плати за державне майно та пропорції її розподілу (постанова КМУ від 04.10.1995 №786). Порядок розподілу орендної плати за комунальне майно між відповідним бюджетом, орендодавцем та балансоутримувачем встановлюється рішенням органів місцевого самоврядування.

Передача в оренду майна, що перебуває у державній або комунальній власності, є звичним і необхідним інструментом для ефективного управління активами. Водночас саме ця сфера часто потрапляє в поле зору державного фінансового контролю через численні порушення, зловживання або банальну недбалість відповідальних осіб.

У цьому контексті роль державних аудиторів є надзвичайно важливою. Вони здійснюють контроль за дотриманням чинного законодавства під час передачі об'єктів в оренду, укладання договорів, визначення розміру орендної плати,

своєчасністю її надходження, а також ефективністю використання майна орендарями.

У фокусі державного фінансового контролю перебувають такі аспекти, як:

- правомірність передачі об'єктів в оренду (чи дотримано процедуру, чи проведено конкурс, чи є погодження відповідних органів);
- обґрунтованість визначення орендної плати (враховуючи індексацію, цільове призначення);
- реальне надходження орендної плати до бюджету та орендодавця;
- контроль за станом та використанням орендованого майна згідно з умовами договору.

Органи державного фінансового контролю неодноразово фіксували ситуації, коли оренда майна здійснювалася без дотримання вимог законодавства, а отримані кошти не спрямовувались до бюджету чи орендодавця в повному обсязі. Деякі керівники комунальних підприємств або органів місцевого самоврядування, ймовірно, забувають, що майно — це не приватна власність, а надбання громади чи держави. І воно має приносити користь усім, а не окремим зацікавленим особам.

Зокрема, під час проведення заходів державного фінансового контролю аудитори виявляють непоодинокі випадки, коли орендарі, нехтуючи законодавством та умовами договорів, не забезпечують своєчасну спла-

ту орендної плати за користування майном комунальної власності. В подальшому це призводить до недоотримання місцевим бюджетом належної частки фактично отриманої від орендарів орендної плати за користування комунальним майном та збитків. Це також свідчить про низький рівень внутрішнього контролю за використанням майна, виконанням умов договорів оренди, як з боку орендодавця, так і балансоутримувача.

Нагадаємо, що відповідно до ч. 3 ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»: матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.

Права суб'єкта комунальної власності відповідно до ч. 5 ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від імені та в інтересах територіальних громад здійснюють відповідні ради. Проте під час здійснення заходів державного фінансового контролю систематично фіксуються факти прийняття

неефективних управлінських рішень органами місцевого самоврядування та балансоутримувачами щодо використання об'єктів нерухомого комунального майна.

Висновки про неналежний контроль за використанням об'єктів державного чи комунального майна можна зробити і за результатами аудиту бюджету Радомишльської міської територіальної громади. Аудитори завдяки аналізу заборгованості по розрахунках за оренду майна встановили, що заборгованість по орендній платі за період, що підлягав дослідженню зростає і через невжиття відповідних претензійно-позовних заходів зі сторони об'єкту контролю було втрачено можливість отримання доходів до бюджету.

Не менш цікавим в контексті аналізу найпоширеніших порушень, пов'язаних з орендою державного та комунального майна є випадки, коли аудитори фіксують наявність вільних площ, що не використовуються орендарями, іншими юридичними чи фізичними особами. Це, знову ж таки, призводить до недоотримання доходів як об'єктом контролю, так і відповідним бюджетом, а також втрату можливості отримання додаткових доходів.

Саме з такою ситуацією і зіткнулися аудитори під час державного фінансового аудиту бюджету Новоград-Волинської міської територіальної громади. В ході збору інформації аудитори виявили нежитлові приміщення, що обліковуються на балансі одного з головних розпорядників коштів місцевого бюджету і ніяким чином не використовуються та не здаються в оренду, хоча могли б зацікавити потенційних орендарів, враховуючи їх розміщення та функціональне призначення. Подібна бездіяльність при-

звела до упущених вигод міським бюджетом, адже за умови надання в оренду цих вільних приміщень балансоутримувач та місцевий бюджет мали б можливість отримати додаткові доходи.

Аналогічна «картина» постала перед аудитором й у Коростишівській міській територіальній громаді, де ні міська рада, ні балансоутримувач не вживали жодних дій для інформування населення, зокрема потенційних орендарів, про наявність вільних приміщень, придатних до оренди.

Схожий випадок виявлений і під час аудиту бюджету Коростенської міської територіальної громади, де вдалося встановити тенденцію до зменшення кількості укладених договорів при фактичній можливості надати об'єкти в оренду. Відповідно, внаслідок недостатньої роботи органу місцевого самоврядування та балансоутримувачів щодо забезпечення ефективного використання майна знову ж було упущено можливість отримання додаткових надходжень до бюджету громади.

Також варто звернути увагу на питання повноти та своєчасності відшкодування орендарями комунальних послуг, інших витрат об'єкта контролю на утримання орендованого майна.

Зазвичай, орендарі самостійно сплачують вартість спожитих комунальних послуг постачальникам таких послуг за окремими договорами. Якщо ж прямі договори укла-

сти неможливо, орендарі відшкодовують витрати балансоутримувача на підставі окремих договорів або виставлених рахунків.

Однак, аудитори неодноразово виявляють випадки, як от у ситуації з Відділом освіти Новогулявської селищної ради, коли відшкодування комунальних та інших послуг орендарями не здійснюється й витрати, понесені балансоутримувачем перетворюються на збитки.

Не варто забувати, що ефективне управління державною та комунальною власністю має ґрунтуватися на прозорості, законності та доцільності. Дослідження питання оренди під час державного фінансового контролю дозволяє не лише виявляти порушення, а й забезпечувати економічно ефективне та доброчесне використання ресурсів, які належать громаді чи державі.

Коли об'єкти нерухомості передаються в оренду без дотримання законних процедур, це не лише зменшує надходження до бюджету, а й створює умови для непрозорого розподілу ресурсів. А це, своєю чергою, знижує довіру до органів влади та органів місцевого самоврядування, а також підриває принципи доброчесності та ефективності в управлінні суспільними благами.

*Людмила Костюк,
начальник Управління
Північного офісу
Держаудитслужби
в Житомирській області*

МІЛЬЙОННІ ВТРАТИ ФАКТИЧНІ І ПОТЕНЦІЙНІ ВИЯВИЛИ АУДИТОРИ У РАХІВСЬКІЙ ГРОМАДІ НА ЗАКАРПАТТІ

Було «БІОТЕС», стало «БІОТЕС ЕНЕРДЖІ», але не стало частини переданого в концесію майна і 9 млн грн. Міський голова (на зараз уже понад півтора року — колишній) встановив собі та своєму першому заступнику додаткову зарплату, а в бібліотеках керівники заодно працювали і прибиральниками.

Ці та інші, на майже 18,6 млн грн, фінансові порушення виявили працівники Управління Західного офісу Держаудитслужби в Закарпатській області під час контрольних заходів у невеличкій громаді — Рахівській. Особливість: майже всі порушення, за винятком на трохи більше 72 тис. грн, такі, що призвели до втрат.

Аналіз фінансових справ однієї з найбільш туристично привабливих ОТГ України проводили, за вже усталеною практикою Управління, комплексно: зробили державний аудит і ревізію бюджету Рахівської територіальної громади та окремих питань фінансово-господарської діяльності Рахівської міської ради за період із початку 2021 до осені 2024-го, а також ревізії окремих питань фінансово-господарської діяльності КНП «Рахівська районна лікарня» і відділу освіти, культури, молоді та спорту Рахівської міськради.

Під час фінансового аудиту виявили суттєві суми, які громада могла б отримати і які потенційно може втратити.

ПОНАД 1,7 МІЛЬЙОНА ГРИВЕНЬ ПОРУШЕНЬ У ЗАРПЛАТАХ

Суттєва частка із виявлених аудиторами порушень — щодо оплати праці і, відповідно, нарахувань на неї: посадовцям міськради, працівникам лікарні та бібліотек.

Так, у медзакладі на майже 670 тис грн зайво нарахували доплати до рівня мінімальної заробітної плати; безпідставно платили за збільшення обсягу виконуваних робіт; за шкідливі та важкі умови праці; зайво сплатили за чергові та додаткові відпустки.

Завідувачам трьох бібліотек та керівнику відділу обслуговування користувачів платили додатково частини ставок за вакансіями бібліотекаря, прибиральника та методиста — завдано шкоди на понад 537 тис. гривень.

А у міській раді при виплаті матеріальних допомог, компенсацій за невикористану відпустку допустили помилки, які призвели і до зайвих витрат із бюджету, і до того, що окремим фахівцям виплатили менше, ніж належало.

Один із найбільш яскравих фактів — із додатковими виплатами чинному на той час міському голові та його першому заступнику — за розпорядженням міського голови. Попри те, що оклади

та премії керівництву ОТГ встановлюються рішенням ради, а не керівника громади. Загалом за частину 2021 р., весь 2022-й і частину 2023 р. такі виплати з нарахуваннями склали понад 558 тис. гривень.

12 МІЛЬЙОНІВ ПОЧАЛИ ПЕРЕТВОРЮВАТИСЯ НА РУЇНУ

У березні 2021 р. було підписано грантову угоду за проектом у рамках Спільної операційної програми Румунія — Україна 2014–2020 «Розвиток послуг медичної та соціальної реабілітації населення в межах румунсько-української прикордонної території MedSocioRehab». У Рахові в рамках цієї співпраці мали збудувати реабілітаційно-оздоровчий центр. Споруду почали зводити, вклали понад 12,6 млн грн із планованої початкової кошторисної вартості у 68 млн грн, а потім роботи призупинили, бо через відкриття кримінальних проваджень та тривалі судові процеси припинилося фінансування грантового проекту.

При цьому консервацію будови не зробили і дуже швидко у зведених стінах «посипався» розчин швів, почала «вилітати» цегла, споруди стали аварійними. Якщо центр і візьмуться колись

добудовувати, то його кошторисна вартість, через таке недбале ставлення, неефективні управлінські рішення, — суттєво зросте. Або ж уже вкладені понад 12 млн грн поступово перетворюватимуться на руїну.

До слова, на цьому об'єкті аудитори також виявили завищення вартості робіт на понад 54 тис. грн, а загалом через оплату завищеної вартості будівельних робіт на семи об'єктах громади збитки бюджету склали понад 186,5 тис. гривень.

«БІОТЕС» РІЗНІ, А ПРОБЛЕМИ — ПОСТІЙНІ

Рахівщина, зокрема і найбільш високогірне місто України — Рахів, досі без газифікації. Теплом із 2014 р. райцентр забезпечувало ТОВ «БІОТЕС», якому в концесію передали чимало майна: обладнання, склади для зберігання палива, мережі теплопостачання — загалом 159 найменувань. Як встановили аудитори, з початку 2021 р. і до жовтня 2023-го «БІОТЕС» заборгувала міському

бюджету 595 тис. грн концесійних платежів. Але міськрада не відображала в бухгалтерському обліку цю дебіторську заборгованість і, відповідно, не проводила щодо неї претензійно-позовну роботу.

Не виявилось на обліку і понад 2,3 млн грн дебіторської заборгованості ТОВ за неповернення міськраді практично половини найменувань наданого у концесію майна. Зокрема, після того, як у 2023 р. почалася процедура банкрутства і ліквідації «БІОТЕС», а Закарпатська обласна військова адміністрація влітку 2024 р. скасувала підприємству ліцензію на постачання, транспортування теплової енергії. Хоча, за законодавством, міськрада мала упродовж п'яти днів після встановлення нестачі втрат передати відповідні матеріали правоохоронцям, а на виявлену суму подати цивільний позов.

До слова, і те майно, яке теплопостачальник «віддав», вартістю близько 3,6 млн грн, — теж не на балансі міськради, а відтак є ризик його втрати.

Наприкінці 2017-го Рахівська міськрада та теплопостачальник домовилися: «БІОТЕС» протягом 2018–2021 рр. не платитиме концесійні платежі і за це триматиме на визначеному рівні тарифи за тепло для населення та не претендуватиме на компенсацію за різницю між тарифом і реальною вартістю. Проте у 2022 р. підприємство заявило про заборговану компенсацію і звернулося до Господарського суду. Відтак міськрада підписала з ним мирову угоду, якою визнала, що боргує «БІОТЕС» 11 млн грн. Незабаром

теплопостачальнику виплатили 2 млн грн із міського бюджету і ще 7 млн грн із дотації, отриманої із загального фонду обласного бюджету Закарпаття. Так місто отримало 9 млн грн збитків.

Міськрада також отримала понад мільйон гривень збитків, сплативши за різні роки ПДВ при відшкодуванні різниці між тарифом на теплову енергію та розміром економічно обґрунтованих витрат на її виробництво. Зокрема, майже 295 тис. грн «БІОТЕС» і майже 773 тис. грн комунальному підприємству «Рахівтепло». А ще це КП, попри відповідні рішення, не повернуло громаді 4,5 млн грн наданої йому з бюджету поворотної фінансової допомоги.

На ниві теплопостачання у Рахові в 2023 р. ТОВ «БІОТЕС» змінило ТОВ «БІОТЕС ЕНЕРДЖІ». Нова компанія не лише майже аналогічна за назвою, але й розміщена в приміщенні попередниці. Проте вони ніяк не «родичі» — «БІОТЕС ЕНЕРДЖІ» «родом» із Закарпаття, тоді як «БІОТЕС» було створене на десятиліття раніше у Запоріжжі. Працює новий теплопостачальник на умовах майнового найму та оренди рахівського комунального майна і вже за перші ж місяці 2024-го заборгував за це 112 тис. грн. Мабуть традиційно, цієї за-

боргованості теж не було на обліку міськради.

МІЛЬЙОНИ, ЯКІ ГРОМАДА МОГЛА Б ОТРИМАТИ, ЗАВДЯКИ ЕФЕКТИВНИМ УПРАВЛІНСЬКИМ РІШЕННЯМ

Ревізія у Рахові виявила також типове для багатьох громад порушення в освітній галузі — харчування для дітей у садочках із року в рік, загалом майже на 507 тис. грн, оплачувалося із загального фонду бюджету без покриття видатків зі спеціального фонду. А ще — і в дитсадках, і в КНП «Рахівська районна лікарня» знайшли завищення списання харчів.

Медзаклад недоотримав понад 103 тис. грн доходів через несвоєчасне та некоректне внесення упродовж восьми місяців 2024 р. інформації про пролікованих пацієнтів до електронної системи охорони здоров'я.

Крім порушень, аудитори встановили і «критичні точки», де Рахівська громада через недопрацювання, неналежне господарювання, неефективні управлінські рішення недоотримала кошти або може мати суттєві втрати у майбутньому.

Так, якби рада підвищила податки на нерухомість із зовсім мінімальних хоча б до половини із визначеного законодавством розміру, то лише за період, який перевіряли аудитори, до бюджету громади, розрахунково, надійшло б понад 11 млн грн.

Міськрада під час укладання договорів оренди землі використовувала нормативно-грошову оцінку, розроблену ще в 2011 р., яка була введена в дію у 2013-у. Методики розрахунку ставок для визначення єдиного підходу щодо встановлення вартості оренди землі — не затверджено. Різним людям під об'єкти торгівлі давали землю за різними орендними ставками. До прикладу, у невеличкому Рахові без будь-якого обґрунтування на одну ділянку була ставка 12%, дві — 6, три — 10, а на 39 ділянок — 3–5%. Деякі ж і фізичні, і юридичні особи Рахівської ОТГ знаходили можливості взагалі не платити за землю під нерухомістю. Якби ставки оренди переглянули, зважаючи на інтереси громади, прозорий підхід до цього і хоча б до середньо допустимих 6% — то це, за

розрахунками, додатково принесло б близько 7,4 млн гривень.

Уже йшлося про недобудову реабілітаційного центру, в яку вклали понад 12 млн грн і залишили сонцю, вітру та опадам на руйнацію. А у 2022 р. на баланс прийняли недобудований акушерсько-гінекологічний корпус лікарні вартістю теж понад 12 млн грн, однак навіть на час контрольних заходів у 2024 р. на нього не оформили право власності та не провели державну реєстрацію. Немає таких документів і на 97 вулиць та доріг, 12 мостів, парки, вуличне освітлення, монументи і, зокрема, дерев'яну церкву, яка є пам'яткою національного значення, а також на один із туристичних символів Закарпаття — геодезичний знак, котрий позначає географічний центр Європи.

Понад мільйон гривень додаткового навантаження лягло на бюджет Рахівської ОТГ за комунальні послуги та енергоносії — через те, що в центрі первинної медико-санітарної допомоги та в лікарні системно надавали послуги понад 6 тисячам мешканців сусідніх ОТГ без подальшого отримання за цих пацієнтів міжбюджетних трансфертів.

Аудитори констатували: запроваджена політика щодо комунальних підприємств призводить до покриття за рахунок місцевого бюджету поточних витрат КП і є перешкодою для забезпечення соціальних послуг населенню на більш якісному рівні. До прикладу, збитки КП «Рахівтепло» із майже 263 тис. грн у 2021 р. зросли до 6,9 млн грн за 2023-й і сягнули

майже 3,7 млн грн уже за перший же квартал 2024 р. Хоча приблизно за цей же період підприємство отримало з бюджету на утримання майже 10,3 млн грн. Іншому КП — «Рахівське міське комунальне підприємство «Рахівкомунсервіс»» — надали понад 29,3 млн грн. При цьому, аудитори встановили, що один із факторів такого сумного фінансового стану КП — не затвердження фінансових планів підприємств.

Найбільш показові показники туристичного збору — Рахів та села, які входять в ОТГ, здавна були особливо привабливими для туристів і з багатьох причин це суттєво посилюється з часу повномасштабного вторгнення. Туризм та рекреація визначені як головні напрями майбутнього розвитку Закарпаття і Рахівщини зокрема. Аудитори ж з'ясували, що туристичний збір у Рахівській ОТГ сплачували далеко не всі заклади. Якби ж він надходив бодай від кожного другого наявного ліжкомісця і хоч тільки за три місяці з 12 у році, то це принесло б громаді щонайменше 112 тис гривень.

Матеріали контрольних заходів Управління передало правоохоронцям, тож можна очікувати, що наслідки будуть. Але важливо, щоб управлінці всіх рівнів зробили висновки за результатами роботи ау-

диторів, зокрема і щодо стратегічного підходу до прийняття рішень. 18,6 млн грн — суттєві порушення для громади, де, за офіційними даними до повномасштабного вторгнення налічувалося менше 24 тис. населення. І йдеться не лише про цифри, а про землі, пам'ятки, інфраструктуру, забезпечення людей, туристичний потенціал — тобто про перспективи і майбутнє.

Світлана Миголинець,
заступник начальника
Управління Західного
офісу Держаудитслужби в
Закарпатській області —
начальник відділу взаємодії з
правоохоронними органами

Іванна Йоліч,
заступник начальника
Управління Західного
офісу Держаудитслужби в
Закарпатській області —
начальник відділу контролю в
галузі оборони, в правоохоронних
органах та органах влади

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА – ПРАВО ГРОМАДЯН ЧИ ОБОВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ?

Сільське господарство в Україні є пріоритетною сферою економіки і забезпечує їжею значну частину населення країни. У довоєнний період багато державних ресурсів та іноземних інвестицій було витрачено на реформи та програми підтримки розвитку сільського господарства. Родючі землі, сприятливий клімат та інвестиції не лише забезпечували нарощення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, а й сприяли її експорту.

До війни темпи зростання сільського господарства в Україні були одними з найвищих серед інших секторів (із щорічним зростанням 5–6%), частка у ВВП складала 10,9%, до 2021 р. сектор забезпечував 17% внутрішньої зайнятості.

Сьогодні структура аграрного сектору сформувалася таким чином, що великий аграрний бізнес конкурує з фермерськими господарствами та дрібнотоварними господарствами сімейного типу.

Корпоративний аграрний бізнес контролює близько 54% орних земель і забезпечує 54,5% валового внутрішнього сільськогосподарського виробництва України, фокусуючись на виробництві зернових та олійних культур на експорт.

Малі і середні сімейні фермерські господарства і особисті селянські господарства, обробляють понад 45% землі, вирощуючи овочі, фрукти, зерно, виробляючи молочну та м'ясну продукцію для особистого споживання та продажу на внутрішніх ринках.

Військова агресія російської федерації на початку 2022 р. ускладнила функціонування вітчизняного аграрного сектору поставивши під загрозу продовольчу безпеку населення країни.

Так, для населення, яке від початку 2022 р. і повномасштабного вторгнення залишалося на території України, найбільш відчутним було підвищення споживчих цін на харчові продукти з

одночасним зниженням рівня доходів та купівельної спроможності. Через низьку купівельну спроможність населення та високу частку втрат продовольства частина населення має обмежений доступ до необхідних харчових продуктів.

Запроваджена державою фінансова підтримка аграрного сектору спрямована на створення сприятливих умов для здійснення сільськогосподарської діяльності, підвищення якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та гарантування продовольчої безпеки держави.

Власне формуванням і реалізацією державної політики з питань продовольчої безпеки опікується Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Державна аудиторська служба України тримає під постійним контролем питання ефективності використання бюджетних коштів у цій галузі. Проведений у поточному році державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм Міністерством аграрної політики та продовольства України за період з 01.01.2021 по 30.06.2024 засвідчив наявність низки порушень і недоліків під час виконання заходів і завдань за відповідними бюджетними програмами.

Також аналіз результативних показників паспортів бюджетних програм засвідчив, що серед них відсутні показники, які б характеризували рівень досягнутого ефекту для економіки та суспільства від

використання коштів за кожним із напрямів державної підтримки.

Для прикладу, попри визначену мету бюджетної програми за КПКВК 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» — збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, сприяння розвитку аграрного ринку, забезпечення продовольчої безпеки, стимулювання розвитку фермерських господарств, та враховуючи значні обсяги фінансових ресурсів, які спрямовуються за програмою, паспорт бюджетної програми не передбачає результативних показників, які б характеризували рівень досягнення такої мети, у тому числі щодо забезпечення продовольчої безпеки, яка є складовою національної безпеки і оборони України, полягає у захищеності життєвих інтересів людини і виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності.

За офіційними даними Глобального індексу продовольчої безпеки, Україна перебуває на останньому місці за станом національного забезпечення продовольчої безпеки серед країн Європи та 71-му місці у світі за підсумками 2022 р. За показником «Доступність продуктів харчування» Україна отримала 48,1 бала із 100 і перебуває на 93-му місці у світі та 26-му місці з 26 країн Європи¹.

¹ За даними Стратегії продовольчої безпеки на період до 2027 р., схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 №684-р.

Продовольча безпека країни за визначенням Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй — це система, яка чітко функціонує для забезпечення всіх прошарків населення харчовими продуктами за прийнятими фізіологічними нормами за рахунок власного виробництва та необхідного імпорту тих продуктів харчування, для виробництва яких відсутні внутрішні умови.

З метою вирішення актуальних проблем в агропромисловому комплексі, створення організаційно-економічних умов для ефективного соціально спрямованого розвитку аграрного сектору, стабільного забезпечення населення якісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловості сільськогосподарською сировиною, виробництво продукції з високою доданою вартістю, нарощування обсягів на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства у 2015 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 №1437-р схвалено Концепцію Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року (далі — Концепція).

Комплексне розв'язання наявних та визначених у Концепції

проблем передбачалося шляхом розроблення, прийняття і виконання Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року, яку Мінагрополітики мало розробити та подати Кабінету Міністрів України не пізніше квітня 2016 р.²

Фактично така програма так і не була розроблена. Як наслідок, як у досліджуваному періоді, так і у попередніх роках розвиток аграрного сектору та його державна підтримка відбувалася без чітко визначених стратегій, які передбачалося закріпити у зазначеній програмі.

Варто зазначити, що положення Концепції у частині розв'язання проблем державної підтримки передбачали надання переваг для підтримки фермерських господарств, малих і середніх виробників сільськогосподарської продукції. Але чи дійсно фокус державної підтримки був націлений на підтримку саме таких категорій виробників?

За результатами проведеного цього року аудиту підтверджено, що у досліджуваному періоді щонайменше 1,4 млрд грн спрямовано одержувачам, які входять до тих чи інших агропромислових груп, холдингів, корпорацій тощо, зокрема: близько 63,5 млн грн спрямовано одержувачам, афілійованим з групою компаній «Кернел», майже 101,5 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Бучагагрохлібпром», 47,2 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «УЛАР», 47 млн — одержувачам, афілійованим з Агро-промисловою групою компаній «Дніпровська», 53,3 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою родини Ткаченко, 46,9 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Грейн

² Відповідно до п. 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 №1437-р.

Альянс», 33,1 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Нива Переяславщини», 31,7 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Алеф», 28,6 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Агропродсервіс», близько 30,1 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Ерідон», близько 26,5 млн грн — одержувачам, афілійованих з групою родини Андрущенко, близько 25,8 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Тетіївська агропромислова компанія», 29,7 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Вітагро», 23,5 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «УПГ-Інвест», 15 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою «Пан Курчак», 14 млн грн — одержувачам, афілійованим з групою родини Добкіних.

Цікавим також є факт, що засновником групи «Алеф» є Єрмолаєв Вадим Володимирович, до якого з 2023 р. рішеннями РНБО застосовані спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції).

Зазначені групи поєднують у собі від декількох десятків до декількох сотень компаній, які володіють значними земельними банками та мають значні прибутки.

Чи забезпечується прозорість, ефективність та законність використання бюджетних коштів під час розподілу та використання сум державної підтримки?

Попри багаторічну історію реалізації Мінагрополітики тих чи

інших бюджетних програм по підтримці сільськогосподарських товаровиробників, можемо стверджувати, що окремі проблеми і недоліки мають системний характер.

На підтвердження цього достатньо навести декілька прикладів.

У досліджуваному періоді ключовими напрямками державної підтримки були:

- здешевлення кредитів;
- розвиток садівництва, виноградарства та хмелярства;
- часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки й обладнання вітчизняного виробництва;
- розвиток тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції;
- підтримка фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції;
- надання кредитів фермерським господарствам;
- підтримка сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів.

Використання бюджетних коштів здійснюється на підставі відповідних порядків, які затверджені постановами Кабінету Міністрів України. Окремі порядки передбачають, зокрема, що у разі встановлення контролюючим органом факту незаконного отримання бюджетних коштів надання державної підтримки за відповідним напря-

мом припиняється з моменту встановлення такого факту та протягом поточного та трьох наступних бюджетних періодів, а кошти у сумі, що незаконно отримані, повертаються до державного бюджету.

Попри наявні обмеження та задокументовані Держаудитслужбою у минулих роках факти порушень під час отримання та використання державної підтримки СТОВ «Енограй», ТОВ «Золотий Мис», ФГ «Еко Беррі», ФГ «Сади Полтавщини», ТОВ «Преображенське», ФГ «Кривохатко В.В.» тощо, міністерством приймалися рішення про надання підтримки таким суб'єктам господарювання на суму понад 74 млн гривень.

Запроваджені у попередніх періодах за окремими порядками використання бюджетних коштів механізми надання державної підтримки через уповноважені банки, які відповідали за отримання заявок, формування реєстрів, визначення обсягів компенсаційних виплат, вкотре довели свою неефективність.

У досліджуваному періоді мали місце факти спрямування державної підтримки за напрямом здешевлення кредитів у завищених обсягах та без наявних на те підстав на понад 28,8 млн грн і близько 4,2 млн грн за напрямом часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва.

На пояснення таких фактів більшість товаровиробників зазначили, що взагалі не володіли інформацією про належні їм суми державної підтримки, а всі розрахунки проводилися банківськими установами та надалі спрямовувалися до міністерства на затвердження.

Цікавим є і той факт, що порядками використання коштів не визначено яку саме відповідальність мають нести банківські установи у разі надання до міністерства недостовірних даних.

Іншою перепорою на шляху дослідження таких виплат стала банківська таємниця. На запити міжрегіональних територіальних органів Держаудитслужби окремі банківські установи (зокрема, АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», АТ «ОТП БАНК», АТ «ПроКредит Банк», АТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО», АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК», ПАТ «БАНК ВОСТОК») відмовили у наданні деталізованих відомостей щодо сум державної підтримки, яку нараховано відповідному товаровиробнику, посиляючися на банківську таємницю.

І напевно не було б у цій історії з банківськими установами яскравішого прикладу, якби аудитори не встановили факти нарахування компенсацій за напрямом здешевлення кредитів ТОВ «ПЕЛСКОМ» та СТОВ «СКІФ» за користування кредитними коштами, використаними на придбання автомобілів преміум класу (Mercedes-Benz S 560, Audi Q7).

Зазначені обставини засвідчують, що міністерство не може забезпечити повною мірою виконання визначених для головного розпорядника функцій, позаяк всі первинні документи та подальші проведені нарахування компенсаційних виплат зосереджуються

виключно на рівні уповноважених банківських установ.

Дотепер міністерством не напрацьовано механізм акумулювання інформації від контролюючих органів про встановлені факти порушень на рівні одержувачів з метою забезпечення виконання вимог порядків та позбавлення протягом трьох років таких одержувачів права на отримання державної підтримки.

Проведені дослідження засвідчили також і наявність прогалин у законодавчих актах з питань державної підтримки.

Так, у періоді дослідження мали місце непоодинокі факти компенсації міністерством відсотків за коротко- та середньостроковими кредитами, які залучалися позичальниками і фактично використовувалися для поповнення обігових коштів, на суму щонайменше 23,2 млн грн, але надалі (після отримання сум державної підтримки) були пролонговані до довгострокових та за умовами порядків могли бути використані виключно на оновлення основних засобів. Компенсація відсотків за довгостроковими кредитами на поповнення обігових коштів порядком використання коштів не передбачена і відповідно позичальники з довгостроковими кредитами не мали б права на компенсацію відсотків. Як і не передбачено порядком жодних обмежень щодо зміни умов кредитних договорів після отримання товаровиробниками державної підтримки.

Іншим прикладом можна вважати відсутність обмежень у порядках використання коштів на отримання державної підтримки одночасно за декількома напрямками на один об'єкт компенсації, що не сприяло ефективному використанню коштів та дозволило одержувачам у такий спосіб отримати з державного бюджету 55,4 млн гривень.

Як приклад, ФГ «ЕКО БЕРРІ» (Івано-Франківська область) залучило кредитні ресурси для оплати витрат за виконані роботи з реконструкції цеху зі швидкої заморозки сільськогосподарської продукції, придбання обладнання для лінії обробки ягід тощо та відповідно за напрямом розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства отримало часткову компенсацію витрат загалом на суму понад 37,6 млн грн. Надалі, подавши відповідні документи за напрямом здешевлення кредитів, ФГ «ЕКО БЕРРІ» отримало часткову компенсацію відсоткової ставки за залученими зазначеними кредитами у розмірі майже 1,5 млн гривень.

Також попри визначену мету бюджетних програм, яка передбачала, зокрема, забезпечення продовольчої безпеки, розвиток аграрного ринку, фермерських господарств, міністерством надавалася державна підтримка ТзОВ «Кормотех» (здійснює виробництво сухих і вологих кормів для собак та котів) та ТОВ «ПЕЛСКОМ» (здійснює вирощування норки та реалізацію готової продукції (шкурки норки) на експорт)

на суму майже 6,4 млн грн, діяльність яких не пов'язана з виробленням продовольчих товарів та не вирішує питань продовольчої безпеки.

Не налагоджено на рівні міністерства і дієвої системи контролю за звітуванням одержувачів після отримання державної підтримки за відповідними напрямками, що визначено порядками використання коштів. Зазначені прорахунки стали наслідком неповернення до державного бюджету понад 2 млн грн одержувачами, які допустили порушення вимог порядків.

Водночас окремі одержувачі державної підтримки допустивши порушення порядків не поспішали повертати кошти до бюджету, позаяк чіткі строки такого повернення жодним чином не визначені.

Зазначені недоліки створюють підґрунтя для прихованого кредитування, позаяк в окремих випадках кошти до бюджету поверталися через дев'ять місяців.

Відсутність у Мінагрополітики будь-якої інформації про досягнуті результати діяльності одержувачів, яким надана державна підтримка на реконструкцію та будівництво зрошувальних систем, метою якої є збільшення площ зрошувальних земель, збільшення обсягів виробленої продукції унеможливила проведення оцінки ефективності використання

коштів за таким напрямом на суму 25,6 млн гривень.

Відсутність у Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції положень щодо обов'язку суб'єктів господарювання надавати до комісії Мінагрополітики документи, які б підтверджували факт понесених витрат, призвела до подання такими одержувачами недостовірної інформації та зайвого спрямування їм коштів на суму близько 6,9 млн грн як компенсацію витрат, понесених на будівництво або реконструкцію тваринницьких комплексів, об'єктів зберігання і переробки зерна.

Відповідальним виконавцем у вертикалі державної підтримки за напрямком — підтримка фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції, надання кредитів фермерським господарствам є Український державний фонд підтримки фермерських господарств (далі — Укрдержфонд), діяльність якого також не залишилась осторонь аудиторів.

Проведені дослідження засвідчили наявність на рівні Укрдержфонду подібних до зазначених вище недоліків і порушень.

Так, недосконалість порядків використання коштів державного бюджету, які спрямовувалися фермерським господарствам через Укрдержфонд, стала наслідком безпідставного надання окремим господарствам державної підтримки на суму понад 3,2 млн грн, з яких понад 1,2 млн грн — шляхом внесення фермерськими господарствами до Державного аграрного реєстру недостовірних даних.

Варто зазначити, що Державний аграрний реєстр почав функціонувати у серпні 2022 р. у вигляді онлайн платформи і є єдиним вікном підтримки

українських аграріїв для отримання допомоги від держави.

Яскравим прикладом щодо зазначених порушень варто навести факт отримання одним із одержувачів Закарпатської області бюджетної субсидії на одиницю оброблювальних угідь без підтвердження права на користування такими землями, які окрім зазначеного, за даними державних реєстрів, є землями прикордонної смуги та охоронної зони навколо об'єкта енергетичної системи та не могли бути передані у приватну власність зважаючи на норми Земельного кодексу України.

Проведені міжрегіональними територіальними органами Держаудитслужби збори інформації в окремих фермерських господарствах та регіональних відділеннях Укрдержфонду засвідчили випадки нецільового використання одержувачами державної підтримки на суму понад 1 млн грн, з яких під час аудиту забезпечено повернення до державного бюджету 740 тис. гривень.

Не минули цього разу аудиторів і факти перешкоджання керівниками ФГ «Хліб Агро» (Вінницька область), ФГ «Ренет» (Закарпатська область), ФГ «ВІКШАВІ» (Івано-Франківська область), ТОВ «Кролевецький комбікормовий завод» (Сумська область), що унеможливило дослідження питання законності одержання зазначеними суб'єктами господарювання державної підтримки на суму понад 22,3 млн грн. За фактами перешкоджання діяльності органу державного

фінансового контролю до територіальних органів Національної поліції України надіслані відповідні повідомлення про вчинення кримінальних правопорушень.

Як бачимо, механізми аграрної підтримки сільськогосподарських товаровиробників потребують якнайшвидшого удосконалення, у тому числі і щодо посилення відповідальності всіх його учасників. З цією метою Держаудитслужба надала Мінагрополітики низку пропозицій та рекомендацій, за умови вдалої реалізації яких ефективність реалізації бюджетних програм та використання бюджетних коштів має значно покращитися.

Продовольча безпека — запорука стабільності та добробуту населення!

Сергій Панарін,
заступник директора
департаменту — начальник відділу
інспектування в аграрній галузі,
екології та природокористування
Департаменту контролю
в аграрній галузі, екології
та природокористування
Держаудитслужби

Олександр Білоус,
заступник директора
департаменту — начальник
відділу державного фінансового
аудиту в галузі сільського
господарства Департаменту
контролю в аграрній галузі,
екології та природокористування
Держаудитслужби

ЧИ ЗМОЖУТЬ ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ ОТРИМУВАТИ ДОПЛАТУ ЗА ЗНАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ?

Кабінет Міністрів України Постановою від 01.04.2025 №368 (далі Постанова №368 затвердив «Порядок встановлення та виплати державним службовцям надбавки за володіння англійською мовою» (далі — Порядок).

Дана постанова розроблена на виконання вимог Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» від 04.04.2024 №3760-IX (далі — Закон №3760-IX).

Відповідно до п. 3 Постанови №368 ця постанова набирає чинності одночасно з набранням чинності ч. 6 ст. 4 Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» та діє протягом чотирьох років.

Законом визначено статус англійської мови в Україні. Так відповідно до ст. 1 Закону — англійська мова належить до мов міжнародного спілкування в Україні, а держава сприяє вивченню англійської мови громадянами України.

Слід зазначити, що відповідно до п. 2 ст. 2 Закону №3760-IX його дія

не поширюється на правовідносини у сфері судочинства, кримінального провадження, у справах про адміністративні правопорушення, а також на відносини щодо розгляду і вирішення адміністративних справ, крім визначених законом випадків.

Крім того жодне з положень Закону №3760-IX не може тлумачитися як таке, що спрямоване на звуження сфери функціонування і застосування української мови як державної, а також використання мов корінних народів і національних меншин (спільнот) України.

Законом №3760-IX чітко визначено коло осіб, які зобов'язані володіти англійською мовою (ч. 1 і 2 ст. 3 Закону). По-перше це стосується осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії «А». Також вимога щодо обов'язковості володіння англійською мовою встановлюється до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В», перелік яких, затверджений постановою Кабінету

Міністрів України від 14.01.2025 №34 (далі — Перелік №34). Також до цих осіб відносяться особи, які претендують на зайняття посад у податкових та митних органах, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, тощо.

Згідно ч. 6 ст. 4 Закону особам, які обіймають посади, визначені ч. 1 і 2 ст. 3 цього Закону, за володіння англійською мовою на рівні не нижче B2 за шкалою рекомендацій Ради Європи з мовної освіти (CEFR) встановлюється надбавка у розмірі 10% посадового окладу в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Слід зазначити, що відповідно до прикінцевих та перехідних положень Закону №3760-IX ця норма набирає чинності протягом двох років з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 №64/2022, затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 №2102-IX для осіб, визначених п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (посади державної служби категорії «А») і чотирьох років з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні для осіб, визначених п. 2 і 7 ч. 1 ст. 3 Закону №3760-IX (посади державної служби категорій «Б» і «В», визначені Переліком №34 та особи, які займають посади державної служби згідно з переліками посад у податкових та митних органах).

Відповідно до ст. 4 Закону №3760-IX вимоги щодо відповідного рівня володіння англійською мовою особами, які претендують на зайняття посад, визначених ч. 1 і 2 ст. 3 цього Закону, порядок проведення іспиту на визначення рівня володіння англійською мовою, а також перелік документів, що засвідчують рівень володіння англійською мовою, у тому числі сертифікатів міжнародного зразка, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Вимоги щодо рівня володіння англійською мовою розробляються з урахуванням шкали рекомендацій CEFR. Вимоги щодо відповідного рівня володіння англійською мовою особами, які претендують на зайняття посад, визначених п. 4 ч. 1 ст. 3 цього Закону, розробляються також з урахуванням мовленнєвих рівнів стандарту Організації Північноатлантичного договору (STANAG 6001).

Організацію проведення іспиту на визначення рівня володіння англійською мовою для осіб, які претендують на зайняття посад, визначених ч. 1 і 2 ст. 3 цього Закону, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

Особа може повторно скласти іспит на визначення рівня володіння англійською мовою необмежену кількість разів, але не більше одного разу на чотири місяці. Для громадян України складання іспиту є безоплатним, за умови складання такого іспиту не більше одного разу протягом календарного року.

Відповідно до змісту Порядку визначається механізм встановлення та виплати державним службовцям надбавки за володіння англійською мовою на рівні не нижче B2 за шкалою рекомендацій CEFR (далі — володіння англійською мовою).

Дія цього Порядку поширюється на:

- осіб, які займають посади державної служби категорії «А»;
- осіб, які займають посади державної служби категорій «Б» і «В», за якими згідно із законо-

давством закріплено завдання та функції, визначені у п. 2 переліку посад державної служби категорій «Б» і «В», кандидати на зайняття яких зобов'язані володіти англійською мовою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.01.2025 №34 (Офіційний вісник України, 2025, №12, ст. 951);

- осіб, які займають посади державної служби згідно з переліками посад у податкових та митних органах, кандидати на зайняття яких зобов'язані володіти англійською мовою, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 07.03.2025 №266.

Відповідно до п. 3 Порядку, надбавка за володіння англійською мовою (далі — надбавка) встановлюється та виплачується державним службовцям, визначеним у п. 2 цього Порядку, за умови подання ними документів, що засвідчують рівень володіння англійською мовою, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України (далі — документи).

Документи подаються до служби управління персоналом державного органу особисто державними службовцями. Копії документів зберігаються в особових справах державних службовців.

Надбавка встановлюється у розмірі 10% посадового окладу для дер-

жавних службовців, визначених у п. 2 цього Порядку, та виплачується за фактично відпрацьований час щомісяця одночасно з виплатою заробітної плати.

Особам, посади яких у зв'язку із зміною структури виведено із штатного розпису, надбавка не виплачується з дати виведення такої посади із штатного розпису.

Таким чином надбавка виплачується за рахунок коштів у межах в межах фондів заробітної плати, затверджених у кошторисах.

Відповідно до п. 6 Порядку, Служба управління персоналом державного органу з метою забезпечення встановлення надбавки:

- перевіряє наявність у переліках відповідних посад;
- перевіряє документ на відповідність вимогам щодо рівня володіння англійською мовою, встановленим Кабінетом Міністрів України відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про застосування англійської мови в Україні»;
- готує проект наказу керівника державної служби про встановлення надбавки державним службовцям, визначеним у п. 2 цього Порядку, які перебувають на державній службі, після подання ними документів;
- включає інформацію щодо надбавки до умов оплати праці, що зазначаються в акті про призначення переможця конкурсу на посаду державної служби, зокрема на період випробування.

Олена Козлова,

головний державний аудитор
Відділу аудиту у сфері житлово-
комунального господарства,
енергозбереження та інвестицій
Департаменту контролю у сфері
ЖКГ, інфраструктури та зв'язку

ГОЛОВА ГРОМАДИ НА ЛЬВІВШИНІ НА ВЛАСНИЙ РОЗСУД ВИТРАТИВ МАЙЖЕ 23 МЛН ГРН

Під час аудиту у Бібрській міській територіальній громаді (Львівська область) фахівці Західного офісу Держаудитслужби встановили факт самовільного розпорядження значною сумою з місцевого бюджету головою міськради.

Встановлено, що міський голова одноосібно видавав розпорядження про витрачання коштів на суму 22,7 млн грн. Обов'язкові в таких випадках рішення сесії чи виконкому міськради ухвалювалися значно пізніше, часто після фактичного витрачання коштів. Що свідчить про необґрунтоване внесення змін до бюджету громади та про порушення вимог законодавства.

Одночасно з аудитом було проведено ревізії окремих питань фінансово-господарської діяльності виконавчого комітету Бібрської міської ради та кількох комунальних підприємств.

Зокрема, у виконкомі виявлені втрати на суму 2,7 млн грн внаслідок зайвих видатків на благоустрій території громади, переплату за ремонтно-будівельні роботи, завищену оплату праці для сезонних працівників тощо.

На КП «Рідне місто» виявлені втрати на суму 2,5 млн грн. Майже 2 млн грн з них – безпідставно витрачено на зарплату працівникам нібито за розширену зону обслуговування, хоча вакансій за тією ж професією або посадою на той час

на підприємстві не було. Також виявлено безпідставне списання бензину, у тому числі у вихідні дні.

Ще на понад пів мільйона гривень виявлено втрати на виплату заробітної плати на КП «Бібрський комунальник». Зокрема, в.о. директора підприємства, яка понад рік суміщала цю посаду з посадою директора КП «Бібрський водоканал», попри однаковий графік роботи на двох підприємствах, зайво виплачено 123,7 тис. грн та додатково нараховано ще 157,1 тис. грн зарплати.

Також фахівці Держаудитслужби під час ревізії встановили факт трансакції, схожої на оборудку. Так, чотирьом працівникам комунального підприємства на карткових рахунки було перераховано на 1,3 млн грн зарплати більше, ніж належало. Як пояснила в.о. директора, ці працівники мали зняти кошти і через касу підприємства передати їх іншим працівникам, які не мають карткових рахунків. Однак документального підтвердження такої трансакції ревізори так і не отримали.

Тому надалі досліджувати, куди поділися 1,3 млн грн, начебто виплачених працівникам, а також інші виявлені під час ревізії порушення будуть правоохоронці Львівської обласної прокуратури.

В ІНСТИТУТІ БІОХІМІЇ ІМЕНІ ПАЛЛАДІНА ВІЯВЛЕНО ФІНАНСОВИХ ПОРУШЕНЬ НА ПОНАД 17 МЛН ГРН

Північний офіс Держаудитслужби провів ревізію фінансово-господарської діяльності Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна Національної академії наук України.

За результатом контрольного заходу були встановлені факти неефективного розпорядження коштами на суму понад 17 млн грн.

Ревізія встановила, що протягом 2021-2023 років 5,1 млн грн із загального фонду державного бюджету було спрямовано Інститутом біохімії не на прикладні дослідження, а на аналіз, упорядкування та структурування раніше відомої інформації. Ще 624 тис. грн витрачено на науково-дослідні роботи. Виявлено численні факти нарахування заробітних плат та премій з державного бюджету за участь у науково-дослідній роботі співробітникам Інституту, які не значилися виконавцями за відповідними темами.

Це призвело до необґрунтованого завищення вартості семи науково-дослідних робіт на загальну суму 5,8 млн грн. Крім того, як встановила ревізія, 2 млн грн було зайво нараховано та виплачено залученим працівникам – за договорами цивільно-правового характеру.

Ревізією з'ясовано, що навіть при укладеному ліцензійному договорі з ПрАТ «Технолог», предметом якого є надання виключної ліцензії на використання винаходу та знаку для товарів і послуг «Метовітан», Інститут фактично отримував роялті

(винагороду) у заниженому розмірі.

Зокрема, відповідно до умов договору, Інститут біохімії мав би отримувати винагороду в розмірі 6% від обсягу реалізованої продукції «Метовітан» за продажною ціною встановленою Підприємством. Однак, як показав детальний аналіз документації ПрАТ «Технолог», розрахунок роялті здійснювався не від повної суми реалізації, а з урахуванням вирахування витрат на маркетингові та рекламні послуги. Такі витрати не були передбачені умовами ліцензійного договору.

Таким чином, через довірливий підхід Інституту до Підприємства без належного контролю за фактичними показниками, Інститут недоотримав кошти у сумі понад півмільйона гривень, тоді як Підприємство, відповідно, отримало необґрунтовану фінансову вигоду.

Також ревізією були встановлені інші фінансові порушення законодавства, загальний розмір близько 3 млн грн. Зокрема, це – недоотримання доходів з оренди за спеціальним фондом бюджету; покриття за рахунок загального та спеціального фонду бюджету експлуатаційних видатків сторонніх юридичних осіб; оплату за завищеними цінами на постачання електричної енергії; списання пального при відсутності підтверджуючих документів тощо.

Матеріали ревізії передано до правоохоронних органів.

УРЯДОВИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ПРО ВРЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ НАДОМНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ

Другого травня 2025 року набрав чинності Закон України від 27 березня 2025 року № 4339-ІХ "Про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо удосконалення правового регулювання окремих питань надомної та дистанційної роботи" (далі - Закон).

Законом внесені зміни до Кодексу законів про працю України (далі - Кодекс) та доповнено його нормами, що за погодженням із роботодавцем працівник може працювати на умовах надомної або дистанційної роботи у разі навчання його дитини віком до 14 років у закладі загальної середньої освіти за дистанційною формою здобуття освіти відповідно до наказу (розпорядження) керівника такого закладу освіти на період такого навчання (доповнено статті 60¹, 60² Кодексу).

Також передбачено, що особливості направлення працівника, який виконує надомну роботу, в служ-

бове відрядження встановлюються трудовим договором про надомну роботу.

У разі необхідності направлення працівника, який виконує роботу дистанційно, у службове відрядження працівник зобов'язаний повідомити роботодавця про своє місцезнаходження будь-яким зручним способом, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Особливості направлення працівника, який виконує роботу дистанційно, у службове відрядження встановлюються трудовим договором про дистанційну роботу.

Якщо такий працівник направляється у службове відрядження, у тому числі у відрядження до місцезнаходження роботодавця, пункт відправлення працівника у відрядження та пункт, до якого працівник повертається з відрядження, встановлюються роботодавцем за погодженням із працівником під час узгодження маршруту поїздки та зазначаються у наказі (розпорядженні) про відрядження.

ПРО ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ, ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І ЦИФРОВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ НА ПЕРІОД ДО 2025 РОКУ ТА ПЛАНУ ЗАХОДІВ ЩОДО ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 13 травня 2025 року № 464-р продовжив на період до 2030 року Стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами (далі – Стратегія).

Стратегія визначає кроки для впровадження сучасних інформаційних технологій для підвищення ефективності, прозорості та інтегрованості фінансової системи держави, які дозволять:

- оптимізувати обмін даними між державними фінансовими установами;
- зменшити операційні витрати та підвищити ефективність адміністрування бюджетних ресурсів;
- підвищити прозорість державних фінансів та довіру до системи з боку громадськості та міжнародних партнерів;

- запровадити інноваційні цифрові рішення для аналітики та прогнозування бюджетних процесів;
- унеможливити вплив людського фактора на автоматичну обробку інформації;
- підвищити інформаційну безпеку в системі управління державними фінансами.

Результатом реалізації оновленої Стратегії стане ІТ-консолідація інформаційних ресурсів суб'єктів (Мінфін, ДПС, Держмитслужба, Держказначейство, Держаудитслужба) на рівні Міністерства фінансів України. Адміністрування цих інформаційних ресурсів здійснюватиметься незалежним адміністратором з використанням хмарних технологій. Це забезпечить поступовий перехід на новий рівень сервісно-орієнтованих систем шляхом забезпечення доступності державних послуг у режимі онлайн.

Застосування підходу ІТ-консолідації є результатом аналізу аналогічних підходів і практик, які застосовуються у Польщі, Австрії, Данії та інших країнах Європейського Союзу.

ПРО ЗМІНИ ДО ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ВІД 28 ВЕРЕСНЯ 2011 Р. № 1001

Шістнадцятого травня 2025 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 567, якою внесено зміни до Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту, затвердженого постановою Кабінетом Міністрів України від 28 вересня 2011 року № 1001.

Так, для надання фахових консультацій та розгляду питань, пов'язаних з організацією та функціонуванням внутрішнього контролю і провед-

женням діяльності з внутрішнього аудиту в державному органі, який є головним розпорядником коштів державного бюджету, утворюється аудиторський комітет як консультативно-дорадчий орган. В державному органі, який не є головним розпорядником коштів державного бюджету, аудиторський комітет може утворюватися за рішенням керівника такого органу.

Крім того, за рішенням керівника державного органу, його територіального органу, бюджетної установи структурний підрозділ внутрішнього аудиту може здійснювати позапланові аудиторські дослідження та аудиторські консультування.

ЗМІНИ ДО ТИПОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКУ СЛУЖБУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2025 року № 566 Типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26 січня 2011 р. № 59, викладено в новій редакції (далі – нова редакція Типового положення).

У новій редакції Типового положення визначено, що бухгалтерська служба підпорядковується безпосередньо керівникові бюджетної установи (керівнику державної служби в органі державної влади). До цих змін бухгалтерська служба підпорядковувалась безпосередньо керівникові бюджетної установи або його заступникові.

Також уточнено основні завдання бухгалтерської служби, до яких належать:

- 1) ведення бухгалтерського обліку і складення фінансової, бюджетної та іншої звітності бюджетної установи в межах повноважень бухгалтерської служби, передбачених законодавством;
- 2) відображення в реєстрах бухгалтерського обліку інформації про господарські операції, відомості про які містяться в первинних документах;
- 3) забезпечення дотримання вимог бюджетного законодавства під час реєстрації взятих бюджетних зобов'язань, здійсненні платежів за такими зобов'язаннями;
- 4) участь у здійсненні контролю за наявністю і використанням майна, фінансових і матеріальних (нематеріальних) ресурсів відповідно до затверджених нормативів і кошторисів;
- 5) надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності бюджетної установи.

Зазнали змін й повноваження головного бухгалтера, зокрема, у новій редакції Типового положення визначено, що ця посадова особа забезпечує дотримання у бюджетній установі встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складення і подання у встановлені строки фінансової, бюджетної та іншої звітності; погоджує проекти договорів (контрактів) у частині дотримання вимог законодавства з питань бухгалтерського обліку; бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів бюджетної установи, в частині бухгалтерського обліку.

Науково-виробничий журнал
«Фінансовий контроль»
є засобом масової інформації, в якому друкуються офіційні,
науково-виробничі, нормативні виробничо-практичні
та інформаційні матеріали Державної аудиторської служби
України та авторів з інших органів державної влади,
наукових організацій і закладів
вищої освіти України та з-за кордону

(044)-468-21-47
fincontrolnew.com.ua
dficontrol@ukr.net

9 786177 228874